REȚINEREA INFRACTORULUI – CIRCUMSTANȚĂ CARE ÎNLĂTURĂ CARACTERUL PENAL AL FAPTEI

Valeria CALINEAC

CZU: 343.125 calineac.valeria@mail.ru

Retention of people who have commited crimes is a way to fight crime. Although it is not characterized by the repression of the crime, it pursues the purpose of bringing the person to the police or to another public authority to realise the task of justice, as well as for prevention of commission of new crimes. That's why the legislator stipulate the retention as an circumstance that removes the criminal character of the deed.

Importanța pentru societate a instituției reținerii infractorului drept cauză care înlătură caracterul penal al faptei constă în aceea că odată ce infractorul a fost reținut și predat organelor de urmărire penală, oferă posibilitatea mai operativă a atragerii la răspundere penală a făptuitorului și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni de către acesta. Neidentificarea infractorului imediat după săvârșirea infracțiunii oferă posibilitatea acestuia de a distruge urmele infracțiunii, de a influența martorii, de a distruge probele care dovedesc vinovăția sa, ceea ce va face imposibilă identificarea ulterioară și atragerea la răspundere penală a acestuia. Totodată, infractorul din nou poate săvârși infracțiuni noi, fiind astfel, un pericol pentru societate.

Potrivit art. 37 CP RM „Nu constituie infracțiune fapta, prevăzută de legea penală, săvârșită în scopul reținerii persoanei care a comis o infracțiune și al predării ei organelor de drept".

Potrivit autorulului Xenofon Ulianovschi, prin reținerea persoanei care a săvârșit o infracțiune se înțelege acțiunile cetățenilor legate de cauzarea unui prejudiciu acestei persoane în legătură cu opunerea de către ea a unei rezistențe active și refuzul ei de a fi dusă în fața organelor competente ale puterii de stat [1].

Reținerea persoanelor care au săvârșit infracțiuni reprezintă o modalitate de luptă cu criminalitatea. Deși aceasta nu se caracterizează prin reprimarea infracțiunii, ea urmărește scopul aducerii persoanei în fața organelor poliției sau la o altă autoritate publică, pentru realizarea sarcinilor justiției, precum și pentru prevenirea comiterii unor noi infracțiuni de către făptuitor. Pentru prima dată, instituția reținerii infractorului a fost reglementată în Codul penal adoptat la 18 aprilie

2002. Anterior, asemenea situații erau examinate în cadrul legitimei apărări sau a stării de extremă necesitate.

Pornind de la prevederile art. 37 Cod penal, legiuitorul nu cere persoanei o calitate specială. Astfel, acțiunea de reținere a infractorului o poate efectua orice persoană care cunoaște despre săvârșirea unei infracțiuni, acesta constituind un drept al fiecărui cetățean. Pentru o anumită categorie de cetățeni (de ex. polițiștii) însă, reținerea infractorului este o obligație de serviciu. Întrucît nu fiecare cetățean are cunoștințe juridice, apare prima problemă cu care se confruntă practicienii. Și anume, identificarea persoanei care a săvârșit infracțiunea. Totuși există împrejurări care dovedesc acest fapt: persoana a fost depistată nemijlocit în timpul săvârșirii infracțiunii, sau imediat după săvârșirea acesteia; martorii sau partea vătămată indică că persoana a săvârșit infracțiunea; pe corpul persoanei sau pe hainele acesteia, sau în locuința acesteia s-au constatat urme ale infracțiunii; persoana a fost declarată în căutare; persoana a evadat de sub strajă; a fost pronunțată o hotărâre judecătorească de condamnare a persoanei pentru săvârșirea infracțiunii [2]. În literatura de specialitate, s-a conturat opinia precum că dreptul de reținere a infractorului apare în cazul săvârșirii unei infracțiuni care atrage după sine pedeapsa cu închisoarea.

Unii autori susțin că este interzisă reținerea infractorului pentru săvârșirea unei infracțiuni din imprudență sau săvârșirea unor infracțiuni cu grad de prejudiciabilitate redus pentru societate. Alți autori consideră că nu sunt temeiuri de interzicere a reținerii oricăror tipuri de infractori care au săvârșit orice tip de infracțiune [3]. Codul penal al RM nu conține prevederi care ar limita reținerea infractorului care a săvârșit anumite tipuri de infracțiune. Suntem de acord cu cea de-a doua opinie considerând că infracțiunile cu un grad de prejudiciabilitate redus nu pun în pericol viața și sănătatea cetățenilor, astfel nu necesită a fi cauzate anumite daune persoanei întru scopul reținerii și aducerii acesteia în fața organelor de drept. În cazul dat, considerăm că este oportun și suficient informarea organelor competente despre săvârșirea infracțiunii, care ulterior vor întreprinde acțiunile necesare.

Momentul realizării dreptului de reținere a creat opinii diferite în literatura de specialitate.

Unii autori consideră că activitatea infracțională trebuie să fie terminată sau întreruptă din motive ce nu depind de voința făptuitorului la etapa pregătirii infracțiunii grave sau deosebit de grave, sau tentativa de infracțiune. Alți autori consideră că reținerea infractorului poate avea loc numai după săvârșirea infracțiunii [4]. Susținem prima opinie din următoarele motive. Infracțiunile grave și deosebit de grave reprezintă un pericol cu un grad avansat pentru societate, reprimarea acestora la etapa pregătirii sau tentativei de infracțiune aduc stabilitate și siguranță cetățenilor. Astfel, în cazul în care o persoană cunoaște despre aceste circumstanțe este în drept să rețină persoana respectivă și să o predea organelor de drept, așa excluzând posibilitatea acestuia de a duce până la sfârșit intențiile sale infracționale.

Eroarea admisă în procesul reținerii persoanei exclude dreptul la reținere a acesteia, iar aplicarea violenței față de ea nu conține semnele reținerii în sens juridico-penal. În asemenea situații, este prezentă așa-numita reținere fictivă, aparentă, care se caracterizează prin pericol social (este prejudiciabilă) și care, în prezența vinovăției, atrage răspunderea penală.

Proporționalitatea daunei în raport cu fapta săvârșită de infractor. Referitor la acest subiect, unii autori sunt de părere că dauna trebie să fie minimă excluzând totalmente posibilitatea provocării morții în procesul reținerii, întrucât astfel nu s-ar realiza scopul reținerii, care constă în realizarea sarcinii justiției. Alții susțin că nu este necesar să limităm măsurile întreprinse în scopul reținereii infractorului. Dauna cauzată în procesul reținerii poate fi și mai mare în raport cu dauna pe care a cauzat-o personal infractorul săvârșind infracțiunea.

Depășirea limitelor reținerii persoanei care a săvârșit o infracțiune se exprimă prin necorespunderea vădită, excesivă a daunei pricinuite de infractor cu dauna cauzată acestuia. Înseamnă că dacă reținerea persoanei este posibilă fără cauzarea unei daune esențiale, considerabile, atunci provocarea acesteia este inadmisibilă [5]. De pildă, dacă persoana care a săvârșit o infracțiune, încercând să fugă, s-a împiedicat și a căzut, nu mai este necesar cauzarea unei daune acesteia în procesul reținerii. În cazul depășirii limitelor reținerii persoanei, persoana este supusă răspunderii penale în conformitate cu normele părții speciale a Codului penal.

Omorul, în condițiile reținerii, este, de regulă, inadmisibil. Cauzarea intenționată a morții celui reținut este posibilă doar în cazuri excepționale și doar în condiții de prezență a intenției indirecte.

În cazul legitimei apărări, dimpotrivă, este admis omorul atacatorului, dacă atentatul este însoțit de violență periculoasă pentru viața celui care se apăra sau altor persoane, fie de amenințare nemijlocită cu aplicarea unei astfel de violențe. Din acest considerent, omorul în condițiile legitimei apărări este posibil și cu intenție directă.

Adeseori, rezistența față de reținere este însoțită de opunere de rezistență cu aplicarea violenței în privința celor care rețin persoana. În procesul reținerii, persoana reținută poate opune o astfel de rezistență, care după caracterul și intensitatea sa se transformă într-un atac asupra participantului la reținere, în acest caz, reținerea se transformă în legitimă apărare. Astfel, rezistența în procesul reținerii, dacă nu este însoțită de violență sau de amenințare cu ea în privința persoanelor care rețin, nu poate crea condițiile legitimei apărări, deoarece din partea celui reținut nu sunt realizate atentate social-periculoase. Rezistența celui reținut, însoțită de violență periculoasă sau nepericuloasă pentru viața sau sănătatea celor care rețin sau cu amenințarea cu o astfel de violență reprezintă un atentat socialmente periculos, fiind deci admisă aplicarea regulilor legitimei apărări. Prezența la cel reținut a anumitor arme sau obiecte, care pot fi aplicate în procesul opunerii de rezistență sunt, de asemenea temeiuri pentru apariția și realizarea dreptului la legitima apărare.

În concluzie, putem afirma că instituția reținerii infractorului este destul de importantă. Urmărind scopul protejării societății de infracțiuni, legiuitorul a acordat unele drepturi de care dispun organele de drept și cetățenilor de rând, și anume, posibilitatea reținerii infractorului și aducerea acestuia în fața organelor de drept, fără a răspunde de cauzarea daunelor.

Referințe:

1. ULIANOVSCHI, X. Starea de extremă necesitate și reținerea infractorului. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr. 8.
2. BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GROSU, V., GRAMA, M. *Drept penal. Partea generală.* Chișinău: Cartier juridic, 2005, pp.315-316.
3. ВИШИНСКАЯ, З.А. *К вопросу о необходимой обороне и задержании лица, совершившего общественно опасное посягательство,* 1981.
4. ОРЕХОВ, В.В. *Необходимая Оборона и иные обстоятельсва исключающие преступность деяния,* 2003.
5. ПОПОВ, А.Н. *Преступления против личности при смягчающих обстоятельствах*. СПб., 2001.